

Handläggare
Linn Karlsson
Telefon: 08-50888998**Till**
Arbetsmarknadsnämnden
den 29 september 2026

Insatser utan behovsprövning enligt ny socialtjänstlag (2025:400)

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att från och med den 1 november 2026 ska insatsen samhällsvägledning tillhandahållas utan individuell behovsprövning och förenas med de villkor som framgår av bilagan *samhällsvägledning*.

Sammanfattning

Socialtjänstlagen (2025:400) ger kommunerna en möjlighet att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning. För att en insats ska kunna erbjudas utan individuell behovsprövning kräver socialtjänstlagen att socialnämnden fattar ett särskilt beslut. Enligt likställighetsprincipen i 2 kap. 3 § kommunallagen (2017:725) ska kommunen behandla sina medlemmar lika om det inte finns sakliga skäl för något annat. Eftersom stadens uppgifter enligt socialtjänstlagen fullgörs av såväl stadsdelsnämnderna som facknämnderna bör ett sådant beslut omfatta hela stadens socialtjänst.

Arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och äldre- och barnnämnden har inom sina respektive ansvarsområden fått i uppdrag att i kommunfullmäktiges ställe besluta om vilka insatser som ska ges utan individuell behovsprövning, eventuella villkor som ska gälla för insatserna och om insatserna ska undantas från skyldigheten att dokumentera uppgifter som kan röja den enskildes identitet. I uppdraget ingår också att besluta om att en insats inte längre ska ges utan individuell behovsprövning.

Arbetsmarknadsförvaltningen föreslår att insatsen samhällsvägledning ska tillhandahållas utan individuell behovsprövning och förenas med de villkor som framgår av bilagan *samhällsvägledning*.

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag är ett steg mot att ge invånarna ett mer tillgängligt och förebyggande stöd och är samtidigt ett viktigt led i stadens omställning till den nya socialtjänstlagen.

Bakgrund

I Stockholms stad utförs socialtjänstens uppdrag genom stadsdelsnämndernas, arbetsmarknadsnämndens, socialnämndens och äldre- och vårdnämndens verksamheter. Samtliga nämnder utgör enligt respektive nämnds reglemente socialnämnd vid fullgörande av uppgifter enligt socialtjänstlagen.

Enligt socialtjänstlagen får en socialnämnd tillhandahålla insatser för personliga behov utan individuell behovsprövning. Vissa insatser är undantagna från denna möjlighet¹. För att en insats ska kunna erbjudas utan individuell behovsprövning krävs ett särskilt beslut från socialnämnden. Enligt likställighetsprincipen i 2 kap. 3 § kommunallag, ska kommunen behandla sina medlemmar lika om det inte finns sakliga skäl för något annat. Eftersom stadens uppgifter enligt socialtjänstlagen fullgörs av såväl stadsdelsnämnderna som facknämnderna bör ett sådant beslut omfatta hela stadens socialtjänst.

Arbetsmarknadsnämnden tillhandahåller fem insatser utan individuell behovsprövning sedan den 1 juli 2025.²

Arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och äldre- och vårdnämnden har fått i uppdrag att i kommunfullmäktiges ställe, inom sina respektive ansvarsområden som anges i respektives reglemente (för arbetsmarknadsnämnden KFS 2024:11) besluta om vilka insatser som ska ges utan individuell behovsprövning. Uppdraget innebär att föreslå eventuella villkor som ska gälla för insatserna och om insatserna ska undantas från skyldigheten att dokumentera uppgifter som kan röja den enskildes identitet. I uppdraget ingår också att besluta att en insats inte längre ska ges utan individuell behovsprövning. Beslutet gäller till och med 31 december 2028.³ Facknämnderna får inom ramen för uppdraget besluta om insatser som syftar till ett tidigt och förebyggande stöd. Det kan vara insatser som är generellt utformade men också individuellt anpassade.

Ärendet

Ramverket för insatser utan behovsprövning

Enligt socialtjänstlagen ska socialtjänsten arbeta förebyggande, vara lätt tillgänglig och kunskapsbaserad. I lagen används insatser som

¹ 1. Kontaktperson, kontaktfamilj eller kvalificerad kontaktperson 2. Vård i familjehem 3. Vård i LVM-hem 4. Vård i särskilda ungdomshem 5. Vård av barn eller unga mellan 18 och 20 år i jourhem, stödboende, skyddat boende och andra hem för vård eller boende utöver LVM-hem och särskilda ungdomshem 6. Bostad i ett boende för äldre personer eller för personer med funktionsnedsättning 7. vård i hem för viss annan heldygnsvård.

² KS 2025/349.

³ KS 2025/1355.

en samlad term för rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp. Socialtjänstens huvudsakliga arbetssätt är att insatser ges efter individuell behovsprövning, men socialtjänstlagen ger även kommunerna möjlighet att erbjuda insatser för personliga behov utan individuell behovsprövning.

Av förarbetena till socialtjänstlagen framgår att insatser utan individuell behovsprövning kan sänka trösklarna till socialtjänsten. Genom att göra det enklare att få stöd kan socialtjänsten nå personer tidigare, innan problem hunnit växa sig stora och även nå grupper som annars inte söker hjälp. När en insats ges utan individuell behovsprövning sker ingen myndighetsutövning. Det är upp till varje kommuns socialnämnd att besluta om, och i så fall hur, möjligheten att ge insatser utan individuell behovsprövning ska tillämpas. En insats utan individuell behovsprövning får inte ges till ett yngre barn utan vårdnadshavares samtycke men om barnet är 15 år eller äldre kan nämnden ändå tillhandahålla insatsen om det är lämpligt att insatsen tillhandahålls på det sättet.

Bestämmelsen om insatser utan individuell behovsprövning begränsar inte den enskildes rätt att ansöka om behovsprövade insatser. Den enskilde har alltid rätt att få sin ansökan prövad, även om kommunen redan erbjuder insatsen utan individuell behovsprövning.

Insatser utan behovsprövning i Stockholms stad

Arbetet med att föreslå insatser som ska tillhandahållas utan individuell behovsprövning i Stockholms stad har genomförts i faser. I denna fas ingår 27 insatser, varav arbetsmarknadsnämnden är ansvarig nämnd för en insats, insatsen samhällsvägledning. Socialnämnden är ansvarig nämnd för 24 insatser och äldre- och våldsnämnden är ansvarig nämnd för två insatser. De insatser som arbetsmarknadsnämnden tillhandahåller utan individuell behovsprövning sedan den 1 juli 2025 fortsätter att tillhandahållas. Föreliggande ärende avser alltså en ny insats, insatsen samhällsvägledning.

Utförande av insatser

Arbetet med att ta fram förslag på vilka insatser som ska ges utan individuell behovsprövning i staden har samordnats av fackförvaltningarna arbetsmarknadsförvaltningen, socialförvaltningen och äldre- och våldsförvaltningen. Arbetet har resulterat i ett underlag för varje insats som innehåller uppgifter om insatsens innehåll, omfattning och villkor för att invånare får ta del av insatsen. Underlaget för insatsen samhällsvägledning framgår av bilagan. I underlaget redogörs även för om insatsen kräver dokumentation eller är undantagen från det kravet.

Stadsdelsförvaltningarna och avdelningen för socialt stöd på socialförvaltningen har involverats i arbetet och getts möjlighet att lämna synpunkter. Insatserna har också hanterats inom styrgruppen för projektet Framtidens socialtjänst.

Innehåll och omfattning

Socialtjänstens arbete ska vara kunskapsbaserat, vilket innebär att insatser ska utgå från nationella riktlinjer, vetenskap och beprövad erfarenhet. I underlagen per insats framgår innehåll och eventuell omfattning. Om en enskild efterfrågar eller har behov av mer stöd än det som ingår i insatsen utan individuell behovsprövning kan den enskilde ansöka om fortsatt eller utökat stöd. Då görs en behovsprövning.

Möjlighet att ställa upp villkor

Socialnämnden har rätt att fastställa särskilda villkor för att enskilda ska få ta del av en insats utan individuell behovsprövning. Det innebär att insatsen inte behöver vara öppen för alla, utan kan begränsas genom tydligt angivna villkor. Sådana villkor kan exempelvis vara att insatsen riktas till en viss målgrupp, en specifik livssituation, en viss typ av problematik eller ett avgränsat geografiskt område. Villkoren får dock inte leda till osaklig eller orättvis behandling av kommunens invånare. Skillnader i tillgång till insatser måste alltid grunda sig på objektiva och sakligt motiverade skäl. För att upprätthålla rättssäkerhet ska villkoren vara tydligt formulerade och möjliga att kontrollera och följa upp.

Ett vanligt förekommande villkor är att den enskilde ska vara bosatt i Stockholms stad. Den som har sin bosättning i Stockholms stad ska i första hand vända sig till den stadsdelsförvaltning som man tillhör för att ta del av en insats. Insatser ges lokalt men kan utföras i samverkan mellan stadsdelsförvaltningar, stadsövergripande eller regionalt.

Dokumentation

Bestämmelsen i den tidigare socialtjänstlagen (2001:453) om att handläggning av ärenden som rör enskilda ska dokumenteras har förts över till den nya socialtjänstlagen. En förändring i den nya socialtjänstlagen är att dokumentationsskyldigheten har utvidgats till att även omfatta genomförandet av insatser som ges utan individuell behovsprövning (14 kap. 3 § socialtjänstlagen).

Det finns två undantag från skyldigheten att dokumentera. Det första innebär att uppgifter om enskildas personliga förhållanden inte behöver dokumenteras vid genomförande av rådgivning. Det andra undantaget innebär att socialnämnden kan, när det föreligger särskilda skäl, besluta om att uppgifter som kan röja den enskildes

identitet inte ska dokumenteras vid genomförande av insatser som ges utan individuell behovsprövning.

I dagsläget finns det begränsad nationell vägledning för hur undantag från dokumentationsskyldigheten ska bedömas. Detta kan medföra att nytt beslut behöver fattas senare.

Jämställdhetsanalys

Socialtjänstlagen ställer krav på att socialtjänsten ska främja jämlika och jämställda levnadsvillkor. När insatser erbjuds utan individuell behovsprövning är det därför viktigt att följa upp vilka som tar del av stödet och säkerställa att socialtjänsten når invånare med behov av stöd oavsett kön, ålder eller bakgrund.

Socialtjänstens insatser ska vara kunskapsbaserade vilket förutsätter systematisk uppföljning. Flertalet insatser utan individuell behovsprövning kommer därför systematiskt att följas upp och det kommer vara möjligt att få fram könsuppdelad statistik. En viktig del är att säkerställa att socialtjänsten når män och kvinnor samt pojkar och flickor i lika hög utsträckning samt följa om det uppstår någon omotiverad skillnad mellan könen.

Ur ett jämställdhetsperspektiv är det också viktigt att uppmärksamma om vissa grupper har särskilda behov av stöd. I vissa fall kan det vara motiverat att särskilt rikta insatser till kvinnor eller män respektive pojkar eller flickor för att förebygga risker och erbjuda stöd i ett tidigt skede.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts gemensamt inom staben för strategi och samordning vid arbetsmarknadsförvaltningen, avdelningen för strategi och utveckling vid socialförvaltningen och avdelning för stadsövergripande äldreomsorgsfrågor vid äldreförvaltningen. Stadsledningskontorets juridiska avdelning har deltagit i ärendets beredning.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag

Att kunna erbjuda insatser utan individuell behovsprövning är en ny möjlighet för kommunerna genom socialtjänstlagen. Syftet är bland annat att sänka trösklarna till socialtjänsten.

Arbetsmarknadsnämnden har i uppdrag att samordna stadens samhällsvägledning till nyanlända som tillhandahålls av stadsdelsförvaltningarna. Samhällsvägledning är en insats som samtliga boende i Stockholms stad kan ta del av men insatsen kan även riktas till specifika målgrupper så som nyanlända.

Samhällsvägledning syftar till att ge rådgivning om kommunal och offentlig verksamhet så att den enskilde på egen hand kan ta sig fram i samhället. I samhällsvägledningen kan den enskilde få stöd och vägledning i olika typer av frågor till exempel ställa sig i kö till förskola och skola, fylla i blanketter, enklare digitalt stöd för att utträtta vissa ärenden, ta myndighetskontakter och förstå information från myndigheter. Samhällsvägledningen följs upp av respektive stadsdelsförvaltning bland annat genom besöksstatistik, inklusive könsuppdelad statistik.

Arbetsmarknadsförvaltningen bedömer att insatsen behöver vara lätt tillgänglig och att insatsen därför ska tillhandahållas utan individuell behovsprövning. Insatsen bedöms vara rådgivning, vilket innebär att uppgifter om enskildas personliga förhållanden inte kommer dokumenteras vid genomförandet av insatsen.

Arbetsmarknadsförvaltningen föreslår att arbetsmarknadsnämnden beslutar att från och med den 1 november 2026 ska insatsen samhällsvägledning tillhandahållas utan individuell behovsprövning och förenas med de villkor som framgår av bilagan *samhällsvägledning*.

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag är ett steg mot att ge invånarna ett mer tillgängligt och förebyggande stöd och är samtidigt ett viktigt led i stadens omställning till den nya socialtjänstlagen.

Karina Uddén
Arbetsmarknadsdirektör
Arbetsmarknadsförvaltningen

Amanda Broman
Avdelningschef
Arbetsmarknadsförvaltningen

Bilaga

Samhällsvägledning